

социальную и личностную. Содержание предпринимательской культуры рассматривается как сочетание ценностной сферы личности, ее направленности, самореализации и особенностей взаимодействия с другими субъектами предпринимательской деятельности на принципах социальных и этических норм.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская культура, сфера услуг и туризма, профессиональная подготовка.

Zinkova Iryna. The entrepreneurial culture of future specialists in the sphere of services and tourism: a theoretical analysis of the problem.

The article deals with theoretical analysis of the problem of forming the entrepreneurial culture of future specialists in the sphere of services and tourism. The author analyzes a number of scientific researches devoted to the problem raised, provides an understanding of the concept of "entrepreneurship" in modern scientific literature and normative documents. On the basis of generalization of the processed material, the most general functions of entrepreneurial activity are distinguished, namely: resource, organizational, innovative, social and personal. The content of entrepreneurial culture is considered as a combination of the value sphere of the individual, its orientation, self-realization and the peculiarities of interaction with other subjects of entrepreneurial activity on the basis of social and ethical norms.

The author also specifies the appointment of entrepreneurial activities in the tourism industry and service sector, namely: assessment and forecast of the needs of the tourism market and service sectors; prediction of new directions for the development of the market of hotel and restaurant services and tourist destinations; Identification of optimal volume of production and realization of tourist products and services taking into account demand, seasonality, environment conditions; the search and creation of new technologies for the production and sale of tourist products and the implementation of services to minimize costs and maximize profits.

The entrepreneur's culture of specialists in the field of services and tourism is understood by the author as an integral personal entity based on the system of value orientations and personality settings, which is conditioned by the peculiarities of activity in the field of services and tourism, implemented in cooperation with other subjects of entrepreneurial activity, defines the strategy and tactics of professional activity and self-realization in this direction.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial culture, sphere of services and tourism, professional training.

УДК 373.3.091.33-027.22-027.556:502.2

Йовенко Ю., Коваль В. О.

**ПРЕДМЕТНИЙ ГУРТОК З ПРИРОДОЗНАВСТВА
ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

У статті розкрито специфіку предметного гуртка з природознавства як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів. З'ясовано зміст поняття "пізнавальна активність", надано загальну характеристику предметного гуртка, проаналізовано його пізнавальний потенціал та завдання, які стоять перед ним з метою розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Визначено основні методи та форми його роботи, розкрито тематичний зміст предметного гуртка у контексті вказаних завдань.

Ключові слова: молодші школярі, пізнавальна активність, предметний гурток, природознавство, розвиток.

На сьогодні зберігає актуальність проблема розвитку пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку, що зумовлено специфікою їх психіки, обсягом інформації, яка йому пропонується в межах навчальної діяльності, та особливостями спрямованості сучасної української освіти. Зокрема:

– по-перше, слід пам'ятати, що у дітей 6-11-річного віку переважає мимовільна увага [1, с. 118], вони активно реагують на все яскраве, нове, незвичайне [2, с. 72-73], тому розвиток пізнавальної активності в них має супроводжуватися відповідними методами, формами роботи, матеріалами, які сприяють зацікавленню дитини навчальним процесом;

– по-друге, на конкретні предмети відведена обмежена кількість навчальних годин, що, в сукупності зі значною інформаційною насиченістю шкільної програми, перешкоджає систематичному засвоєнню учнями інформації з певних галузей знань. Як результат, часто учнівські знання "є формальними й безсистемними, а учні не вміють їх використовувати на практиці, не здатні самостійно працювати" [3, с. 475]. До того ж, як стверджує М. А. Федорова, у сучасній школі "часто навчання зводиться до запам'ятовування навчального матеріалу та репродуктивного відтворення знань і прийомів дій, типових способів розв'язування завдань. Природно, що це суттєво гальмує розвиток пізнавальної активності" [1, с. 116];

– по-третє, реалізація "Національної доктрини розвитку освіти України" передбачає

формування творчої, активної особистості, яка здатна самостійно і нестандартно мислити, у той час як “активність, уміння та бажання навчатися, спілкуватися, висловлювати свої думки закладаються й розвиваються саме в початковій школі” [3, с. 474].

Відповідно, вказані три аспекти знаходять своє вирішення в позакласній роботі, поширеною формою якої є саме предметний гурток. В силу зазначеної актуальності варто дослідити потенціал розвитку пізнавальної активності молодшого школяра в гуртку з природознавства як предмета, що надає школяру базові знання про світ, необхідні для повноцінного становлення його наукового світогляду та екосвідомості.

Найвідомішими дослідниками позакласної роботи були Я. Коменський, В. Сухомлинський, А. Макаренко П. Картерев. Проблему розвитку пізнавальної активності, зокрема у молодших школярів, досліджували М. Богданович, А. Добровольська, О. Єгорова, О. Мачушник, В. Паламарчук, С. Парфілова, Л. Ричицька, О. Савченко, Т. Садова, О. Скрипченко, М. Стельмахович, М. Федорова та ін. Предметний гурток як форму позакласної роботи вивчали Л. Бондар, О. Вержиховська, Н. Власик, Г. Ковтонюк, В. Кузьма, Л. Покась, Я. Фруктова та ін. Проте значно менше дослідницької уваги приділено саме предметним гурткам з природознавства (В. Бондар, Т. Васютіна, Л. Височан, Н. Гнатюк, О. Драган, Л. Нарочна, Л. Трегубова та ін.).

Нез'ясованим залишається питання щодо пізнавального потенціалу гуртків з природознавства, у той час як останні активно функціонують в українських початкових школах. Визначення специфіки предметного гуртка з природознавства як засобу розвитку пізнавальної активності надасть педагогам можливість ефективніше використовувати його потенціал, що, відповідно, підвищить таку активність в молодших школярів і сприятиме якіснішому засвоєнню останніми навчального матеріалу.

Відповідно, **метою статті** є розкриття специфіки предметного гуртка з природознавства як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Ця мета передбачає виконання таких завдань:

1. Дати визначення поняття “пізнавальна активність”.
2. Дати загальну характеристику предметного гуртка як форми позашкільної навчальної роботи молодших школярів та проаналізувати його пізнавальний потенціал.
3. Розглянути завдання, які стоять перед предметним гуртком як засобом розвитку пізнавальної активності молодших школярів.
4. Визначити основні методи та форми роботи предметного гуртка з природознавства, які сприяють розвитку пізнавальної активності молодших школярів.
5. Розкрити тематичний зміст предметного гуртка з природознавства в аспекті сприяння цього змісту розвитку пізнавальної активності молодших школярів.

Пізнавальну активність, на нашу думку, слід тлумачити як діяльнісний стан особистості, який виражається у її наполегливому прагненні до знань, розумової напруги й прояву вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями. Доволі чітку й повну дефініцію пізнавальної активності запропонувала В. І. Лозова: на її думку, це риса особистості, що виявляється в у ставленні до пізнавальної діяльності і передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, яка спрямована на засвоєння людиною соціального досвіду, знань і способів діяльності, накопичених людством, а також виявляється в якості пізнавальної діяльності [4, с. 25].

О. В. Єгорова на основі порівняння й узагальнення різних поглядів авторів на структурні компоненти пізнавальної активності, виокремила ключові елементи останньої [5]:

- мотиваційний – характеризується наявністю пізнавальних інтересів, потреб, мотивів, які стимулюють прагнення індивіда до здобуття знань в процесі пізнавальної діяльності;
- операційний – характеризується формуванням та розвитком знань, навичок, умінь, способів пізнавальної діяльності, оволодінням розумовими операціями й діями;
- дослідницький – характеризується конкретною спрямованістю пізнавальної активності індивіда в його теоретичній і практичній діяльності.

Одним зі способів організації позакласної діяльності школярів, поруч із індивідуальною та масовою, є групова робота, яка здійснюється в основному в гуртках, зокрема предметних – математичних, літературних, фізичних, технічних, хімічних, природознавчих. Останні можуть мати різну спрямованість: на рослинний або тваринний світ, неживу природу, екологію тощо. Як вказує Н. П. Волкова, предметні гуртки – це “науково-освітні гуртки, організовані з метою розширення й поглиблення знань учнів з різних предметів навчального плану школи й розвитку в них інтересу до відповідних галузей науки, художньої літератури й мистецтва, техніки тощо” [2, с. 348]. У молодшій школі вони переважно організовуються вчителем з учнями 2-4 класів чисельністю 15-20 осіб (з одного, паралельних або різні класів, але, бажано, більш менш

однакового віку) [6, с. 59-61]. Діяльність членів гуртка може передбачати участь в олімпіадах, конкурсах, масових виховних заходах, тижнях знань, тематичних вечорах, а також випуск стіннівок, шкільних газет [2, с. 349].

Гурткові заняття проводяться, як мінімум, двічі в місяць згідно з плануванням, розробленим вчителем. План враховує нахили, здібності, рівень знань та інтереси учнів. Кожному з учасників гуртка або невеличким групкам (3-4 людини) вчитель дає конкретне завдання (наприклад, спостереження за певним явищем природи). Окрім того, учасники зобов'язані допомагати педагогу у підготовці гурткових (наприклад, виготовлення роздаткового матеріалу, збір колекцій або насіння для посіву тощо). Саме ж гурткове заняття передбачає визначення вчителем теми, форми й дати його проведення, змісту й методів групової та індивідуальної роботи. Засідання гуртка відбуваються в класі або на природі, можливі також екскурсії, які відповідають тематичному плануванню. Під час засідань та в індивідуальному порядку учні дотримуються плану роботи та правил, запропонованих педагогом, а результати дослідів чи спостережень заносять до спеціальних щоденників.

Під "пізнавальним потенціалом" конкретної форми позакласної роботи ми матимемо на увазі її здатність сприяти розвитку пізнавальної активності дитини. Пізнавальний потенціал предметного гуртка зумовлений особливостями функціонування останнього. Так, до особливостей позакласної (зокрема, гурткової) роботи слід віднести добровільність участі в ній школярів, необмеженість позакласних занять рамками навчальної програми та відповідність форм і методів таких занять інтересам учнів. Як результат, такі особливості сприяють посиленню та закріпленню вже існуючого в дитини інтересу до певного навчального предмета, вдосконаленню набутих на уроках навичок та поглибленню знань за рахунок організованої вчителем групової й індивідуальної діяльності у гуртку. Для цього під час гурткових занять педагогу слід дбати про дотримання школярами визначеного плану та правил. Важливим аспектом пізнавального потенціалу предметного гуртка виступає забезпечення активності та самостійності його учасників під педагогічним керівництвом. Мова йде про "діяльнісне" навчання і виховання, які спираються на власну активність дитини у різних видах діяльності. Розвитку пізнавальної активності в рамках предметного гуртка сприяє колективна (групова) форма роботи, яка передбачає не лише докладання учнями спільних зусиль, а й розподіл обов'язків і функцій, взаємоконтроль та взаємооцінку, відповідальність кожного члена гуртка за результат діяльності перед колективом, які мотивують молодшого школяра до вирішення поставлених керівником завдань [2, с. 294].

На основі визначеного нами пізнавального потенціалу предметного гуртка ми виокремимо завдання, які стоять перед ним в аспекті розвитку пізнавальної активності молодших школярів:

1. Розширювати та поглиблювати знання, навички і вміння, передбачені навчальною програмою з природознавства.
2. Розвивати самостійність, творчі здібності, інтерес до вивчення природознавства, надавати широкий простір для прояву дитячої ініціативи.
3. Виховувати в нього наполегливість, акуратність, любов до праці, почуття відповідальності за доручену йому справу.
4. Формувати у школяра бережливе ставлення до природи.
5. Розвивати в учня уміння виявляти найпростіші закономірності, встановлювати зв'язки між різними елементами і явищами природи та розширювати його уявлення про єдність природи.
6. Забезпечувати застосування учнем знань, здобутих під час урочних, позаурочних та позакласних занять, на практиці [6, с. 58-59].

Визначимо, які методи та форми роботи в основному використовує предметний гурток з природознавства для виконання поставлених перед ним завдань. Стосовно деяких з перелічених нами завдань варто вказати, що, для прикладу, розвиток самостійності, творчих здібностей, інтересу до вивчення природознавства та надання широкого простору для прояву дитячої ініціативи забезпечуються тим, що гурткова робота не обмежується обов'язковими програмами, тобто вона організовується вчителем на основі запитів та інтересів, які виникають у молодших школярів під час вивчення природи. Розвитку в учня уміння виявляти найпростіші закономірності, встановлювати зв'язки між різними елементами і явищами природи та розширювати його уявлення про єдність природи сприяє його безпосереднє перебування серед тварин та рослин, проведення спостережень та експериментів. Водночас, застосування учнем на практиці тих знань, які здобуто під час урочних, позаурочних та позакласних занять, забезпечується його діяльністю в куточку живої природи, на пришкольній дослідницькій ділянці.

Загалом, виконання шести зазначених завдань потребує підвищення показників, які характеризують розвиток пізнавального інтересу і на які вказує Г. І. Щукіна [7, с. 208]:

– інтелектуальної активності (запитання учня до вчителя, самостійне прагнення брати участь у діяльності, зокрема навчальній, активне оперування набутими ним знаннями, навичками, вміннями, прагнення поділитися новою інформацією, здобутою поза навчальною програмою);

– емоційних проявів: переживання школярем обурення, страху, гніву, смутку, радості, задоволення, натхнення);

– вольових проявів (зосередженість уваги, застосування для вирішення складних завдань різних способів, вільний вибір діяльності, прагнення до завершеності навчальної дії, реакція на дзвінок).

На нашу думку, ці три показники набувають високого рівня за умов зацікавленості учня навчально-виховним процесом, тобто діяльністю, яка протікає під час гурткового заняття. Як стверджують науковці, методи, які спонукають школярів до пошуку, активної роботи, викликають у них позитивні емоції. Матеріал, який є емоційно, чуттєво забарвленим, запам'ятовується швидше, легше й міцніше [8, с. 141]. Так, яскраві розповіді про природу – про особливості її процесів, явищ, рослин, тварин та їх красу тощо, – а також відповідні екскурсії здатні приголомшити, захопити уяву молодшого школяра. Можливість обирати у позакласній роботі профіль (тематику) занять за інтересами вже передбачає певну зацікавленість учня, яка лише підкріплюється вчителем завдяки використанню останнім нових, не відомих школярам фактів, методів і форм, які б посилювали їхній інтерес. Під час гурткового заняття вчитель ставить перед учнем різні завдання пошукового характеру, що розвиває ініціативність, самостійність і винахідливість дитини, дарує їй радість відкриття.

Важливо, аби позакласна робота була логічним продовженням урочної навчально-виховної роботи, яка здійснюється на уроках (зокрема, знання з природознавства можуть бути розширені і поглиблені на тематичному вечорі, під час дослідження флори і фауни, що доречно супроводжувати повідомленням захоплюючих нових фактів, демонстраціями цікавих дослідів, використанням пізнавальних ігор. Гуртковому заняттю передують ретельна підготовка вчителем засобів наочності (роздаткові матеріали, кінофільми, відеороликів тощо). На засіданні гуртка учасники актуалізують свої знання та вміння, демонструють виконані завдання (у формі таблиць, виконаних ними малюнків, дібраних ілюстрацій, тематичних розповідей) [6, с. 58-62]. Керівник стимулює пізнавальну активність членів гуртка, використовуючи вікторини, загадки, головоломки, ігри, підпорядковані визначеній дидактичній цілі [2, с. 291].

Поширеним методом, який застосовується у позакласній роботі, є бесіда – діалогічний метод, за якого вчитель, опираючись на знання і життєвий досвід учнів, за допомогою запитань підводить останніх до розуміння нового чи поглиблення, уточнення, розширення вже відомого [9, с. 137]. Бесіда передбачає вдало підібрані й поставлені запитання, підтримку діалогу. Під час засідання гуртка застосовують також наочні методи навчання, серед яких – методи ілюстрації (статичний показ засобів унаочнення) та демонстрації (динамічний показ технічних установок, препаратів, приладів, дій) [9, с. 138]. Пояснювально-ілюстративний метод може передбачати усне (пояснення, розповідь), друковане (картини, схеми, таблиці), практичне (показ способів догляду за рослинами або тваринами) повідомлення певної інформації та показ натуральних об'єктів, колекцій. Метод проблемного викладу передбачає постановку перед учнями проблеми, яку вирішують учні разом з учителем, при цьому останній показує шлях її вирішення, хід власної думки. Завдяки цьому методу педагог дає школярам зразки наукового мислення, допомагає їм сформуванню цілісної картини живої і неживої природи. Як результат, учні засвоюють логіку вирішення певної проблеми, виробляють активне ставлення до оволодіння знаннями, розвивають самостійність мислення та пізнавальної діяльності [3, с. 475]. Частково-пошуковий метод орієнтує учнівську діяльність на самостійне виконання певних кроків на шляху дослідження об'єктів природи. Для прикладу, учитель спільно з учнями та спираючись на їхній досвід може розібрати певне прислів'я, розкрити його зміст. При цьому діти висловлюють свої судження, діляться власними спостереженнями, а після цього вчитель узагальнює надану ними інформацію та робить необхідні висновки [6, с. 60].

Тематичний зміст предметного гуртка з природознавства покликаний сприяти розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Робота гуртка може присвячуватись поглибленому вивченню конкретних розділів чи тем навчальної програми, до яких учні проявили підвищений інтерес. Для прикладу, темами гурткових занять можуть бути такі, як: “Рослинний світ у нашій місцевості”, “Пори року”. Підбираючи теми занять та плануючи хід гурткової роботи, педагог враховує вік та індивідуальні інтереси дітей, що впливає на вибір об'єктів вивчення, найдоцільніших методів роботи, видів діяльності [6, с. 61]. До уваги береться також характер природного оточення школи, особливості місцевого сільського господарства, наявне для

експериментів та спостережень обладнання тощо.

Для першокласників цікавим може бути виготовлення різноманітних колекцій (висушування плодів, листків, гілок рослин і дерев). В рамках гурткової діяльності діти займаються підготовуванням птахів узимку та спостереженнями за ними, на основі яких організують виставки малюнків, чучел, годівниць за тематикою “Зимові птахи”. Учні першого класу можуть також спостерігати за домашніми тваринами, наприклад, собакою або кішкою (тема “Домашній улюбленець”); за погодою та сезонними змінами; за змінами, які відбуваються в житті тварин та рослин (вже згадана тема “Пори року”, а також “Дерева восени” тощо), за розпусканням бруньок. Члени гуртка можуть висаджувати овочеві і квіткові рослини у горщики, навчатись робити вигонку раноквітнучих рослин (тема “Весняні квіти” та інші). В. Г. Бондар пропонує таку тематику: “Рослинний світ нашої місцевості”, “Таємниці життя лісу”, “Скарби природи мого краю”, “Лісові багатства” [10, с. 26]. Всі перелічені теми є цікавими для школярів, а тому активізують їхню активність, викликають пізнавальний інтерес.

Другокласники в рамках предметного гуртка з природознавства можуть бути залученими до діяльності за темами: “Які овочі ми їмо?”, “Овочі і фрукти”, “Бур’яни”, “Шкідливі та корисні комахи/тварини городу”, “Птахи прилетіли”, “Властивості води” та ін. Для третьокласників і четвертокласників цікавими та корисними в аспекті розвитку пізнавальної активності будуть теми: “Льон та його використання”, “Пшениця і вироби з неї”, “Собака на службі в людини”, “Акваріум для рибок”, “Корисні копалини”, “Вирощуємо картоплю”, “Друзі врожаю” тощо. Заняття за вказаними темами супроводжуються бесідами, розгадуванням загадок, тематичними іграми й вікторинами, виготовленням гербаріїв, створенням колекцій, плакатів, роздаткових карток, доглядом за рослинами, спостереженнями за сезонними змінами, екскурсіями до водойми, на кар’єри, веденням календаря природи.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, предметний гурток з природознавства є потужним засобом розвитку пізнавальної активності молодших школярів, адже він: розширює та поглиблює знання, навички і вміння, передбачені навчальною програмою з природознавства; розвиває самостійність, творчі здібності, інтерес до вивчення природознавства, надає широкий простір для прояву дитячої ініціативи; виховує акуратність, любов до праці, почуття відповідальності за доручену справу; формує у школяра бережливе ставлення до природи; розвиває його вміння виявляти найпростіші закономірності, встановлювати зв’язки між різними елементами і явищами природи та розширювати його уявлення про єдність природи і людини.

Також слід зазначити, що пізнавальний потенціал предметного гуртка зумовлений добровільністю участі в ньому школярів, необмеженістю позакласних занять рамками навчальної програми та відповідністю форм і методів таких занять інтересам учнів. Розвитку пізнавальної активності в рамках предметного гуртка сприяє колективна (групова) форма роботи, яка передбачає докладання учнями спільних зусиль, розподіл обов’язків і функцій, взаємоконтроль та взаємооцінку, відповідальність кожного члена гуртка за результат діяльності перед колективом, які мотивують молодшого школяра до вирішення поставлених керівником завдань.

Використана література:

1. Федорова М. А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів. *Нові технології навчання*. Науково-методичний збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця. 2011. № 69. С. 116-120.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр “Академія”, 2002. 576 с. (Альма-матер).
3. Фороснок Т. В. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри. *Молодий вчений*. № 4 (44). квітень, 2017 р. С. 474-478.
4. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. 2-е вид., доп. Харків : “ОВС”, 2000. 164 с.
5. Єгорова О. В. Пізнавальна активність особистості: сутність, рівні, компоненти // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія за ред. проф. Єрмакова СС. Харків : ХДАДН (ХХП), 2006. № 9. С. 54-56.
6. Нікітченко Л. О., Левчук Н. В. Методика навчання біології та природознавства. Методичні рекомендації до лабораторних робіт. Вінниця : ВДПУ, 2016. 95 с.
7. Шукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. Москва : Педагогика, 1988. 208 с.
8. Выготский Л. С. Педагогическая психология / под ред. В. В. Давыдова. Москва : Педагогика, 1991. 980 с.
9. Практикум з педагогіки : навчальний посібник : видання 2-ге, доповнене і перероблене / за заг. ред. О. А.

Дубасенюк, А. В. Іванченка. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. 482 с.

10. Бондар В. Г. Позакласна робота з природознавства в початковій школі. *Вісник Черкаського університету*. Виш. № 1. 2017. С. 25-28.

References:

1. Fedorova M. A. Piznavalna aktyvnist yak skladova formuvannia moralnykh tsinnosti v uchniv pochatkovykh klasiv. *Novi tekhnologii navchannia*. Naukovo-metodychnyi zbirnyk / Instytut innovatsiinykh tekhnologii i zmistu osvity Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky. Kyiv-Vinnytsia. 2011. № 69. S. 116-120.
2. Volkova N. P. Pedahohika : posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv : Vydavnychiy tsentr "Akademiia", 2002. 576 s. (Alma-mater).
3. Forostiuk T. V. Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi movy zasobamy problemnykh zavdan i dydaktychnoi hry. *Molodyi vchenyi*. № 4 (44). kviten, 2017 r. S. 474-478.
4. Lozova V. I. Tsilisnyi pidkhid do formuvannia piznavalnoi aktyvnosti shkoliariv. Khark. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. 2-e vyd., dop. Kharkiv : "OVS", 2000. 164 s.
5. Iehorova O. V. Piznavalna aktyvnist osobystosti: sutnist, rivni, komponenty // Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: nauk. monohrafiia za red. prof. Yermakova SS. Kharkiv : KhDADN (KhKhPI), 2006. № 9. S. 54-56.
6. Nikitchenko L. O., Levchuk N. V. Metodyka navchannia biolohii ta pryrodoznavstva. *Metodychni rekomendatsii do laboratornykh robot*. Vinnytsia : VDP, 2016. 95 s.
7. Shukina G. I. Pedagogicheskie problemy formirovaniya poznavatelnykh interesov uchashihysya. Moskva : Pedagogika, 1988. 208 s.
8. Vygotskij L. S. Pedagogicheskaya psihologiya / pod red. V. V. Davydova. M. : Pedagogika, 1991. 980 s.
9. Praktikum z pedahohiky : navchalnyi posibnyk : vydannia 2-he, dopovnene i pereroblene / za zah. red. O. A. Dubaseniuk, A. V. Ivanchenka. Zhytomyr : Zhytomyr. derzh. ped. un-t, 2002. 482 s.
10. Bondar V. H. Pozaklasna robota z pryrodoznavstva v pochatkovii shkoli. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*. Vyp. № 1. 2017. S. 25-28.

Йовенко Юлія, Коваль Вікторія. Предметный кружок по природоведению как средство развития познавательной активности младших школьников.

В статье раскрыта специфика предметного кружка по природоведению как средства развития познавательной активности младших школьников. Выяснено содержание понятия "познавательная активность", предоставлена общая характеристика предметного кружка, проанализирован познавательный потенциал и задания, которые стоят перед ним с целью развития познавательной активности младших школьников. Определены основные методы и формы его работы, раскрыто тематическое содержание предметного кружка в контексте указанных заданий.

Ключевые слова: младшие школьники, познавательная активность, предметный кружок, природоведение, развитие.

Yovenko Yuliia, Koval Viktoriia. Subject circle of science as a means of development of cognitive activity of junior schoolchildren.

The article deals with particularities of a subject study group of natural study as a means of junior schoolchildren's cognitive activity development. It is noted that the urgency of the problem of junior schoolchildren's cognitive development is determined by the particularities of the junior schoolchildren's psyche, the amount of information that is offered to them in the framework of educational activities, and the peculiarities of the direction of modern Ukrainian education. The research was carried out on the basis of the theoretical and practical Ukrainian authors' developments. The research uses the following scientific methods: analysis, synthesis, generalization, method of deduction. The content of the notion "cognitive activity" is defined, the general description of the subject study group is given, its cognitive potential and tasks in order to develop the cognitive activity of junior schoolchildren are analyzed. The basic methods and forms of its work are defined, the thematic content of the subject study group is revealed in the context of the specified tasks. It is concluded that the subject study group of nature study is a powerful means of junior schoolchildren's cognitive activity development.

Keywords: junior schoolchildren, cognitive activity, subject study group, natural study, development.